

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
THE LEADERSHIP FACTORS DIRECTLY AFFECTED THE EFFECTIVENESS OF
DEAN'S WORK IN RAJABHAT UNIVERSITIES, RAJAMANGALA UNIVERSITIES
OF TECHNOLOGY AND KALASIN UNIVERSITY

สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์* ศักดิ์เดช สังคพัฒน์**
Suwatana Tungswat, Sakdet Sangapat

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหารูปแบบปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยอาศัยทฤษฎีภาวะผู้นำยุคดั้งเดิมที่ประกอบด้วยทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงตัวบุคคล ทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงพฤติกรรม และทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงสถานการณ์ กับรูปแบบที่ได้จากงานวิจัยของ สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์ “ปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” และรูปแบบที่ได้จากงานวิจัยของ ศักดิ์เดช สังคพัฒน์ “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มาบูรณาการให้เป็นรูปแบบใหม่ ปรากฏว่าปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี ประกอบด้วย ความสามารถ ขันติธรรม ทิမ် และนวัตกรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The objective of this article was to find out the model of leadership factors directly affected the effectiveness of Dean's work in Rajabhat Universities, Rajamangala Universities of Technology and Kalasin University by using the classic leadership theories which consist of the theories of trait leadership, behavioral leadership, situational leadership and the model derived from Suwatana Tungswat's research: Leadership Factors Influencing Effectiveness of Work Performance of Dean's in Rajamangala Universities of Technology and model derived from Sakdet Sangapat's

* Dean of Faculty of Business Administration, RMUTL.

** Previous Dean of Liberal Arts and Sciences, KSU.

research: Leadership Factors Affecting the Effectiveness of Dean's Work in North-Eastern Rajabhat Universities. The result showed the new model that the leadership factors directly affected the effectiveness of Deans' work are talent, tolerance, team and innovation.

Keyword: Leadership, Effectiveness

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2547 พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2558 ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาลักษณะ คือ มุ่งเน้นการเป็นวิชาการเพื่อสังคมและเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีอธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดและเป็นผู้บริหารระดับสูง ในคณะหนึ่ง ๆ มีคณบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานและเป็นผู้บริหารระดับกลาง การบริหารงานของผู้บริหารไม่ว่าระดับใดต้องใช้ความรู้ (Knowledge) ที่หลากหลายในการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิผล (Effectiveness) ซึ่งหมายถึง ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าได้ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นาน้อยเพียงใด (Weerayut Chatakarn, 2552: 9) ความรู้สำคัญที่การบริหารหรือผู้บริหารควรมีคือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง (Rattikorn Jongwisarn, 2554: 167) บทความทางวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนได้ค้นคว้าจากทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงตัวบุคคล (Trait leadership theory) ทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงพฤติกรรม (Behavioral leadership theory) และทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงสถานการณ์ (Situational leadership theory) ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้ถือว่า "Classic" ของภาวะผู้นำที่ยังมีการศึกษาค้นคว้าความรู้อยู่มากในปัจจุบัน (Paitoon Silarat; & Nakrob Mesaen, 2560: 98) และในงานวิจัยของนักวิชาการหลายคนเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำของคณบดีที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน และผู้เขียนบทความนี้ได้กำหนดขอบเขตความว่า "ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์"

2. ความหมายของผู้นำ ภาวะผู้นำ

ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่มีอิทธิพล มีศิลปะเพื่อให้กลุ่มสมาชิกมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Boontan Dockthisong, 2535: 266) **ภาวะผู้นำ (Leadership)** หมายถึง ระดับความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีอิทธิพล จูงใจ ส่งเสริม และช่วยบุคคลอื่น ๆ หรือมวลมนุษยชาติ ให้เกิดประสิทธิผลและความสำเร็จในองค์กร (Voradej Chandarasorn, 2556: 1)

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership theory)

2.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงตัวบุคคล (Trait leadership theory) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้ผู้นำที่ดีและมีประสิทธิผลสูง คุณลักษณะที่คาดว่าทำให้ผู้ผู้นำมีประสิทธิภาพ 1) ด้านความสามารถ (Talent) ประกอบด้วย มีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านโน้มน้าว ด้านเทคนิค และมีทักษะในการเกลี้ยกล่อมชักชวน 2) ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ความทนทานต่อความเครียดสูง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความสัจย์ซื่อถือคุณธรรม ยึดมั่นในหลักการ ซึ่งในข้อ 2) นี้ผู้เขียนให้ความหมายในภาพรวมว่า **ขันติธรรม (Tolerance)** 3) ด้านแรงจูงใจ ประกอบด้วย มีแรงจูงใจด้านอำนาจทางสังคม มีความต้องการมุ่งความสำเร็จในระดับสูง และมีความต้องการด้านความรักใคร่ผูกพันในระดับต่ำ (Samma Ratanit, 2556: 64-65)

2.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavioral leadership theory) การศึกษาทฤษฎีนี้ศึกษาพฤติกรรมในสองมิติ (Yukl, 2010: 113) คือ ด้านที่เน้นงาน (Task oriented) ซึ่งมองความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของงานและสอดคล้องกับระเบียบกฎเกณฑ์ขององค์กร อีกด้านหนึ่งเน้นคน (Person oriented) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์และการเห็นอกเห็นใจผู้ตาม พฤติกรรมผู้นำตามแนวคิดของ Blake และ Mouton (Ratikorn Jongwisan, 2554: 176) ได้เสนอการใช้ตาข่ายการจัดการ (The managerial grid) เพื่อแสดงแบบผู้นำที่ดีที่สุดว่าเป็นแบบที่ผสมกันของสองมิติ พฤติกรรมของผู้นำคือ มุ่งงานและมุ่งคนเป็นแบบ แต่ละด้านแบ่งเป็น 9 ระดับ นำมาประกอบกันเป็นตาข่ายภาวะผู้นำ ด้านแนวนอนของตาข่ายแทนพฤติกรรมผู้นำที่มุ่งงาน ด้านแนวตั้งของตาข่ายแทนพฤติกรรมผู้นำที่มุ่งคน ทำให้ได้แบบผู้นำที่สำคัญ 5 แบบ โดยที่แบบผู้นำแบบ 9, 9 ที่เน้นทีม (Team management) **ผู้นำที่ดีที่สุด** แบบผู้นำแบบนี้ส่งเสริมให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและทำงานแบบทีมในองค์กร ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Ratikorn Jongwisan, 2554: 146)

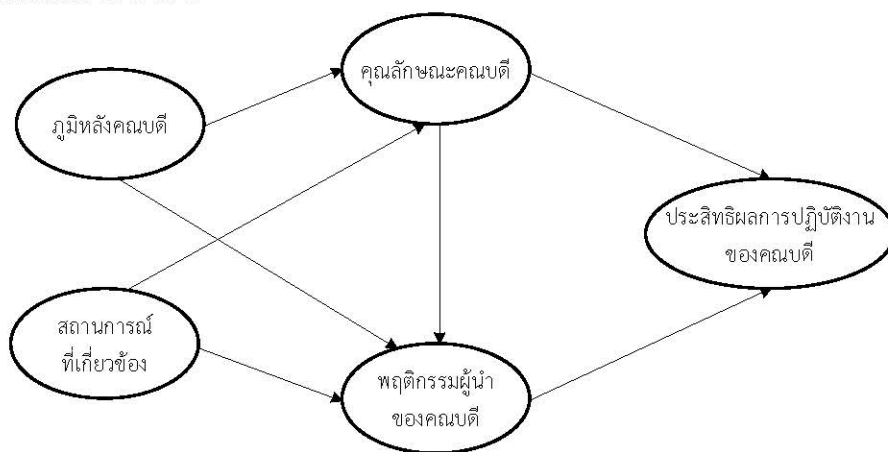
2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำในเชิงสถานการณ์ (Situational leadership theory) การศึกษาทฤษฎีนี้ เป็นการศึกษาภาวะผู้นำที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานการณ์ที่แตกต่างกันย่อมต้องการผู้นำที่แตกต่างกัน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้นำขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับสถานการณ์นั้น ๆ (Paitoon Silarat; & Nakrob Mesaen, 2560: 80) ส่วนผู้ตามในสถานการณ์นั้น ๆ ควรมีความสามารถและความเต็มใจ ความสามารถประกอบด้วย ทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่ต้องใช้ในการทำงาน ความเต็มใจประกอบด้วย ความเชื่อมั่น ความผูกพัน และแรงจูงใจที่จำเป็นต่อการทำงานให้สำเร็จ (Ratikorn Jongwisan, 2554: 179)

สถานการณ์ในยุค 4.0 เป็นสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มซับซ้อนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำในเชิงสถานการณ์โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาใช้ในสถานการณ์ยุค 4.0 ซึ่งแปลความได้ว่า ผู้นำต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการให้เกิดนวัตกรรมและสิ่งผลิตใหม่ ๆ ผู้นำหรือผู้บริหารระดับกลางของมหาวิทยาลัย (คณบดี) ต้องนำพาคณะวิชาที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนสู่คณะวิชาที่มีภารกิจด้านการสอน การวิจัย การบริการ

วิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นคณะวิชาในยุค 4.0 ที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมและสิ่งผลิตใหม่ ๆ ในภารกิจหลักทั้งสิ้น

3. งานวิจัยของสุวัฒนา ตุงสวัสดิ์

สุวัฒนา ตุงสวัสดิ์ ได้ทำการวิจัย “ปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” (9 แห่ง) ปรากฏได้รูปแบบความสัมพันธ์ดังภาพที่ 1

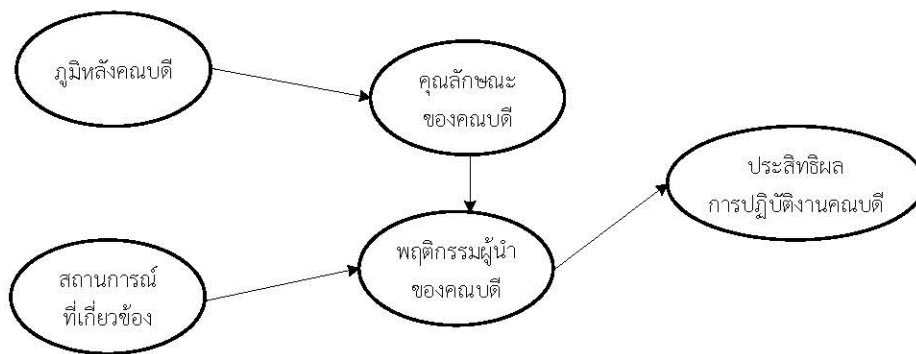
ภาพที่ 1 รูปแบบปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ที่มา: Suwatana Tungsawat (2556: 156)

อธิบายรูปแบบได้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี คุณลักษณะของคณบดีและพฤติกรรมผู้นำของคณบดี ส่วนปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานคณบดี คือ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องและภูมิหลังคณบดี โดยสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องส่งผ่านพฤติกรรมผู้นำของคณบดี คุณลักษณะของคณบดี ส่วนภูมิหลังคณบดีก็ได้ส่งผ่านคุณลักษณะคณบดีและพฤติกรรมผู้นำของคณบดีเช่นกัน

4. งานวิจัยของศักดิ์เดช สังคพัฒน์

ศักดิ์เดช สังคพัฒน์ ได้ทำการวิจัย “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” (12 แห่ง) ปรากฏว่าได้รูปแบบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคนบตี
ที่มา: Sakdet Sangkat (2558: 162)

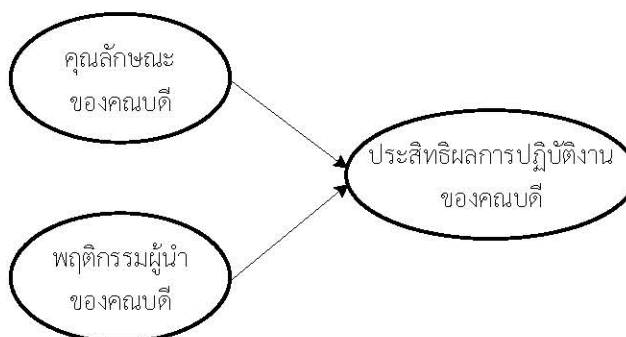
อธิบายภาพที่ 2 ได้ว่า ภาวะผู้นำที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคนบตี มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ พฤติกรรมของผู้นำของคนบตี ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของสุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์ “ปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคนบตีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” จะประกอบด้วย **คุณลักษณะของคนบตี และพฤติกรรมผู้นำของคนบตี**

งานวิจัยของศักดิ์เดช สังคพัฒน์ “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคนบตีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัจจัยเดียวคือ **พฤติกรรมผู้นำของคนบตี**” อธิบายได้ดังภาพที่ 3

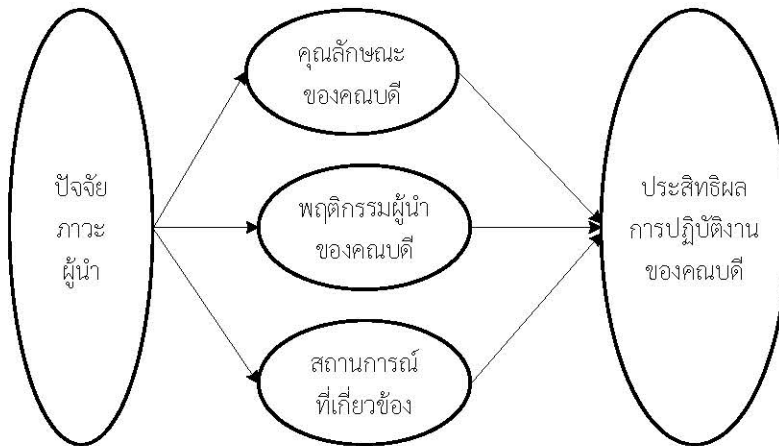
ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคนบตี
ที่มา: Sakdet Sangkat (2558: 165)

งานวิจัยของสุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์ “ปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคนบตี” มีสองปัจจัย คือ **คุณลักษณะของคนบตีกับพฤติกรรมผู้นำของคนบตี** อธิบายด้วยภาพที่ 4

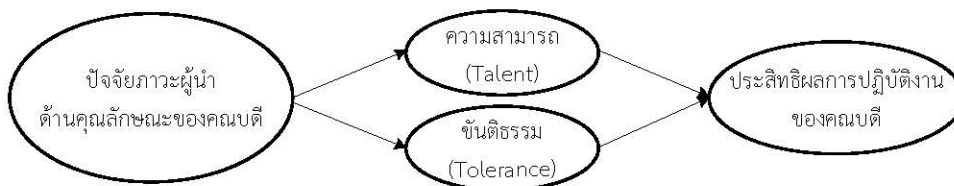
ภาพที่ 4 แสดงปัจจัยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี
ที่มา: Suwatana Tungsawat (2556: 156)

ผู้เขียนได้ทำรูปแบบใหม่โดยบูรณาการงานวิจัยของ สุวัฒน์ ตั่งสวัสดิ์ ศักดิ์เดช สังคพัฒน์ และการทบทวนทฤษฎีภาวะผู้นำทั้งสาม ได้ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี ดังภาพที่ 5

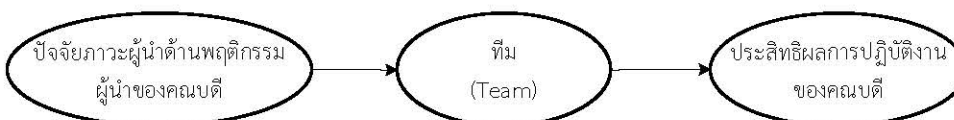

ภาพที่ 5 การปรับเปลี่ยนปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี
โดยอาศัยทฤษฎีภาวะผู้นำทั้งสาม และงานวิจัยของสุวัฒน์ ตั่งสวัสดิ์ และศักดิ์เดช สังคพัฒน์

อธิบายภาพที่ 5 ได้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ 1) คุณลักษณะของคณบดี 2) พฤติกรรมผู้นำของคณบดี และ 3) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี
นำปัจจัยภาวะผู้นำทั้ง 3 ปัจจัยมาแยก จะได้ภาพที่ 6 ภาพที่ 7 และภาพที่ 8

ภาพที่ 6 แสดงปัจจัยภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะคณบดี คือ ความสามารถและขันติธรรม (Talent, Tolerance) ที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี

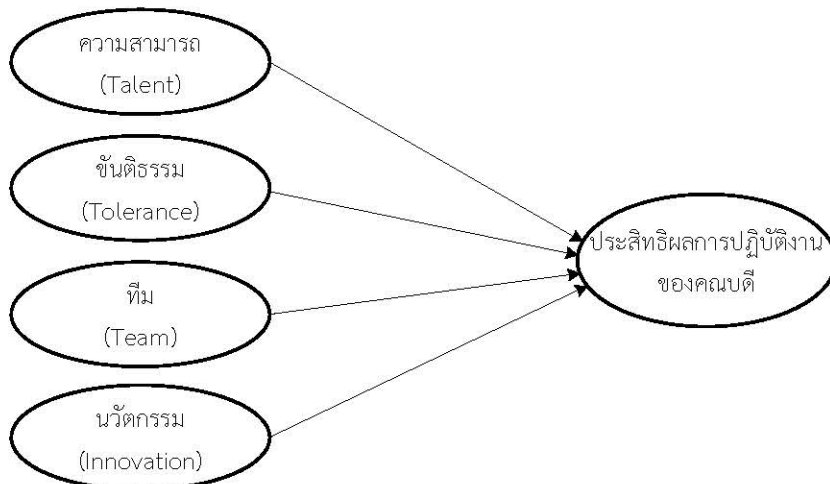

ภาพที่ 7 แสดงปัจจัยภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมผู้นำของคณบดี คือ ทีม (Team) ที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี

ภาพที่ 8 แสดงปัจจัยภาวะผู้นำด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องของคณบดี คือ นวัตกรรม (Innovation) ที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี

เมื่อนำรูปแบบปัจจัยภาวะผู้นำภาพที่ 6, 7 และ 8 มาบูรณาการจะได้รูปแบบดังภาพที่ 9 และรูปแบบนี้เป็นคำตอบของบทความนี้

ภาพที่ 9 ปัจจัยภาวะผู้นำประกอบด้วย ความสามารถ ขันติธรรม ทีม และนวัตกรรม (Talent, tolerance, team and innovation) ที่ส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี

5. สรุป

เมื่อโลกเข้าสู่ยุค Post globalization การศึกษาของไทยก็เป็นการศึกษายุค 4.0 (Education 4.0) ซึ่งเป็นการศึกษาในรูปแบบนวัตกรรมและผลิตภาพ (Innovation and productivity) คณบดีของมหาวิทยาลัยที่เป็นผู้บริหารระดับกลาง (Jarunee Kao-ian, 2553: 116) ต้องมีภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ ด้านพฤติกรรมผู้นำ และด้านตามสถานการณ์ (Paradee Anannawee, 2557) และภาวะผู้นำทั้งสามประการสามารถแยกเป็นปัจจัยของแต่ละภาวะผู้นำได้ดังนี้ ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ ความสามารถ (Talent) และขันติธรรม (Tolerance) ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ทีม (Team) ด้านสถานการณ์ ได้แก่ นวัตกรรม (Innovation)

ปัจจัยภาวะผู้นำทั้ง 4 ปัจจัยจะส่งผลตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณบดี เมื่อคณบดีปฏิบัติงานจนเกิดประสิทธิผลด้วยเหตุจากปัจจัยภาวะผู้นำข้างต้น คณะวิชาที่คณบดีรับผิดชอบในการบริหารจัดการจะเข้มข้นไปด้วยคุณภาพการศึกษา (Quality) ความหลากหลายของความรู้ (Knowledge) นวัตกรรม และสิ่งผลิตใหม่ ๆ (New products) ให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป (Darunsak Tatiyalapa, 2560)

References

- Boontan Dockthisong. (2535). **Organization Management**. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Chaiyaset Phomsri. (2557). **Contemporary Leadership**. Bangkok: Panyachon.
- Darunsak Tatiyalapa. (2560). Future Global: Post Globalization, in **Educational Leadership**.
- Jarunee Kao-ian. (2553). **A Linear Structure Equation Model of Leadership Factors Affecting Administrative Behaviors of Deans in Rajabhat Universities**. Doctor of Education Administration Prince of Songkla University.
- Paitoon Silarat,& Nakrob Mesaen. (2560). **Educational Leadership**. Bangkok: Education Colledge DUP University.
- Paradee Anannawee. (2560). Educational Leadership, in **Educational Leadership**.
- Rattikorn Jongwisat. (2554). **Human Relation: Human Behaviors in Organizations**. 5th ed. Bangkok: KU Press.
- Sakdet Sangkapat. (2558). **Leadership Factors Affecting the Effectiveness of Dean's Work in North-Eastern Rajabhat Universities**. Doctor of Public Administration, Mahasarakham Rajabhat University.
- Samma Ratanit. (2556). **Administrator Leadership**. Bangkok: Khaofang Press.
- Samrit Kangpeng. (2557). **Servant Leadership: Concept, Theories, and research**. Khonkaen: Faculty of Education, Khonkaen University.
- Suwatanan Tungawat. (2556). **Leadership Factors Influencing Effectiveness of work Performance of Dean's in Rajamangala University of Technology**. Nakornrajsima: Rajabhat Nakornrajsima University.
- Voradej Chandarasorn. (2556). **Goodness for Greatness: Hero and Terror Leadership**. Bangkok: Taksin Foundation for Educational Development.

Weerayut Chatakarn. (2552). **Administrational Technics**. Bangkok: Chulalonglorn University Press.

Yukl, Gary. (2010). **Leadership in Organizations**. 7th ed. New York: Pearson.

750

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เมษายน-มิถุนายน 2560

